

Axborot va raqamli texnologiyalar

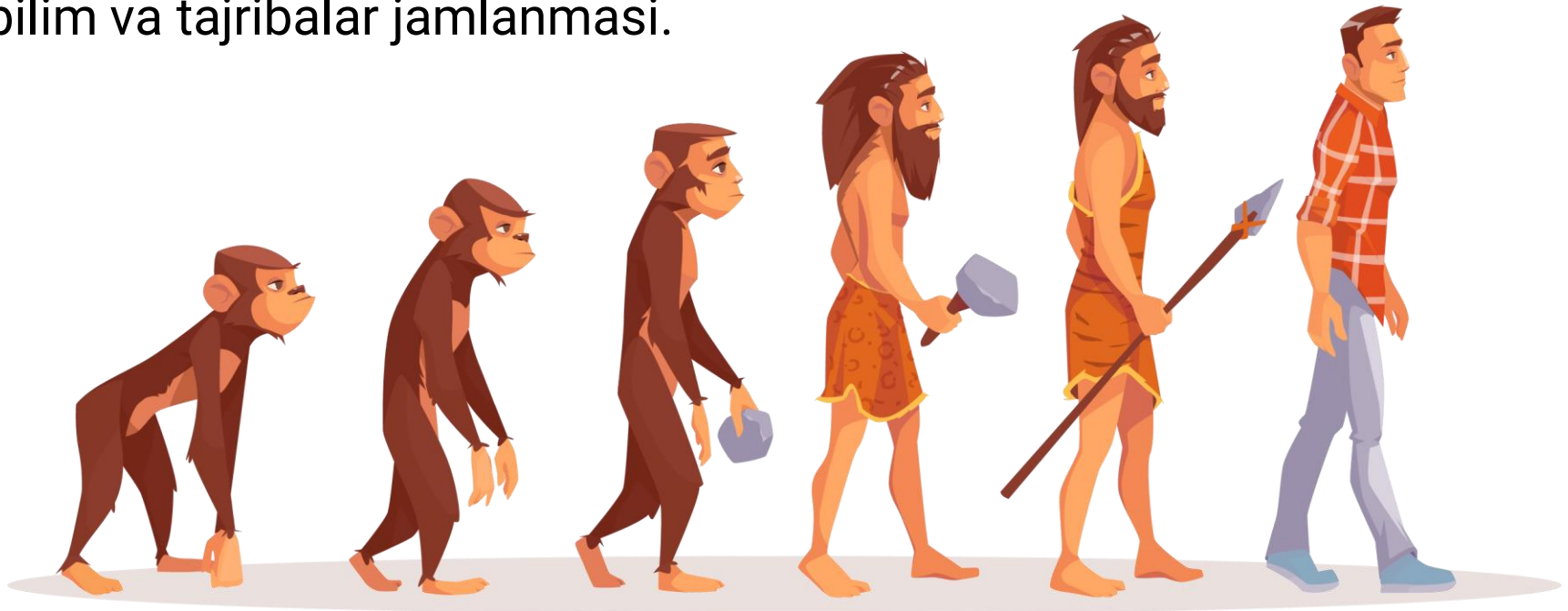
Inson va insoniyat xotirasi

Insoniyat jamiyat paydo bo'lgandan boshlab muloqot jarayonida axborot almashish va uni saqlashga urinishgan.

Xotira – axborotni saqlovchi eng birinchi qurilma.

Alohida **inson** va **insoniyat** xotiralari degan tushunchalar mavjud. Insoniyat xotirasi – butun evolyutsion tarixiy jarayonda to'plangan bilim va tajribalar jamlanmasi.

Inson va insoniyat xotirasi

Axborotni saqlash - inson sivilizatsiyasi qanchalik darajada qadimiy bo'lsa, o'sha darajada qadimiy va tarixiy jarayon.

Axborot saqlashning birinchi texnik kashfiyotlari

Fotosuratlar
o'tgan davr
siymolarini
ko'rish imkonini
yaratuvchi
vositalardan biri

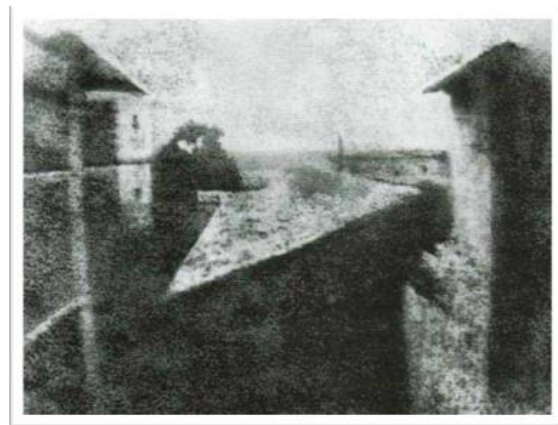

Jozef Nisefor N'eps –
dunyodagi birinchi fotograf

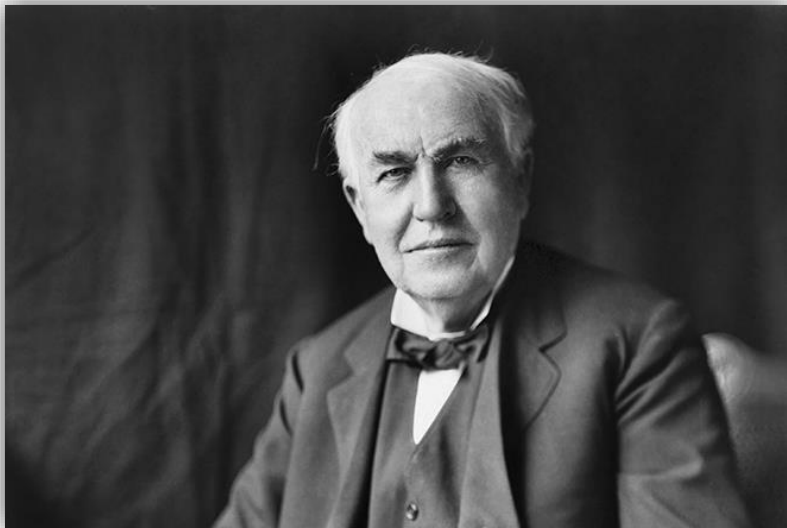
Dunyodagi birinchi fotosurat,
«Oynadan ko'rinish», 1826 y.

Ne'psning obskur-
kamerasi

Axborotni saqlash va uzatish vositalari

1877 yilda birinchi marta, ovozni yozib olish va saqlash qurilmasi “Fonograf” Tomas Edison tomonidan ixtiro qilingan.

Edison fonografi
(XIX asrning oxiri)

Kassetali magnitafon
(XX asrning oxiri)

Lentali o'ramli magnitafon
(XX asrning 70-yillari)

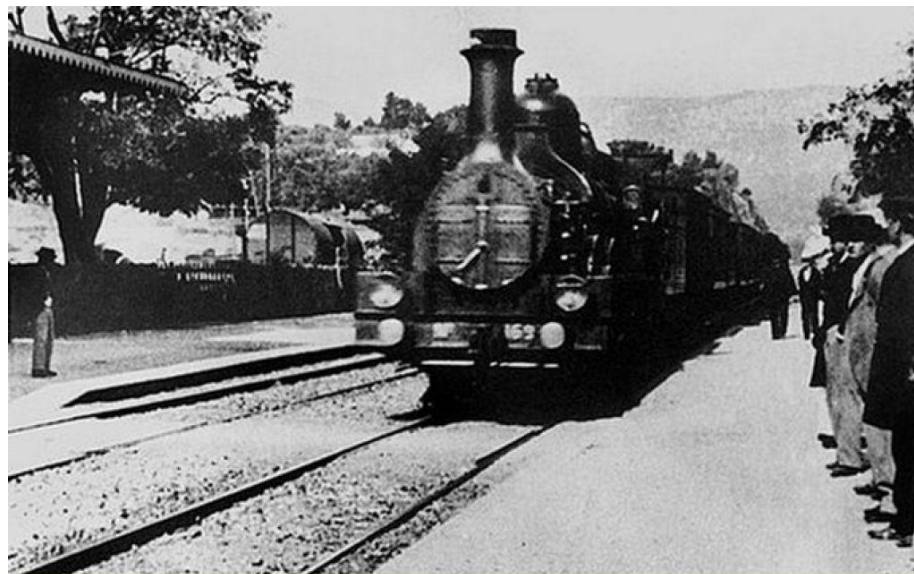
Patefon
(XX asrning 30-yillari)

Birinchi kinofilmlar uzatish va saqlash

1895-yil Parijda “Poezdning kelishi” deb nomlangan dunyodagi birinchi kinofilm namoyish etilgan.

Kinomatografiya ixtirochilari
aka-uka Lum'erlar
(XIX asrning oxiri)

1895-y. “La S’ota vokzaliga
poezdning kirib kelishi” nomli
birinchi qisqa metrajli film

Axborotni saqlash va uzatishning zamonaviy usullari

Zamonaviy kompyuter xotirasi:

- **Matn**
- **Raqamli va jadval**
- **Rasm**
- **Ovoz**
- **Video bichimlaridagi axborotlarni saqlay oladi.**


```
1100001010011010010000111000.  
0010110000101001101001000011  
0010100110100100001110001011  
0101100001010011010010000111  
1010011010010000111000101100
```

```
0010100110100100001110001011  
0010110000101001101001000011  
0010000111000101100110010110  
0010100110100100001110001011  
0110110010110000101001101001  
110010110000101001101001000  
1000010100110100100001110001  
0010100110100100001110001011
```

Tezkor va uzoq muddatli xotira

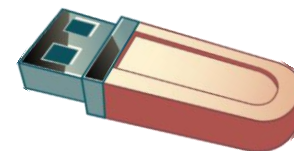
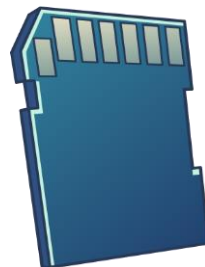
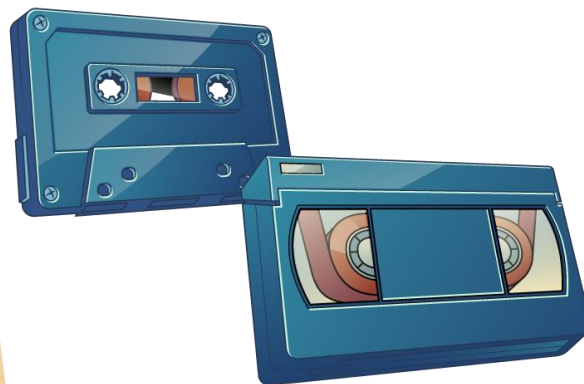
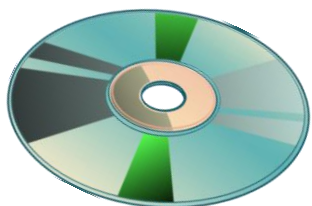
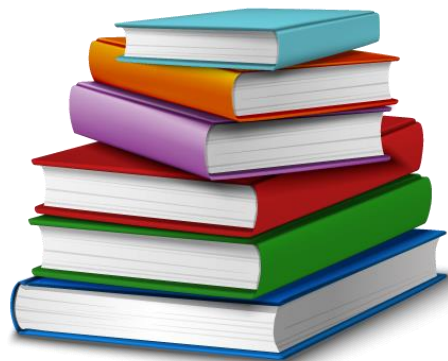
Inson xotirasini tezkor xotira tariqasida misol qilish mumkin. Unda bor ma'lumotni tezkorlik bilan eslash va qaytarish imkoniyati mavjud.

Qayd daftari, so'rovnoma, ensiklopediya va shu kabi axborotlarni tashqi saqlash vositalarini uzoq muddatli saqlash xotirasiga misol qilish mumkin.

Axborot tashuvchi vositalar

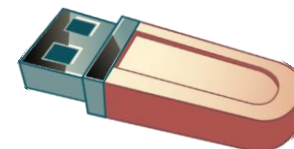
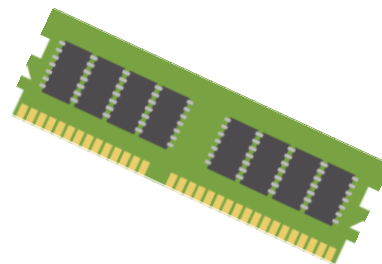
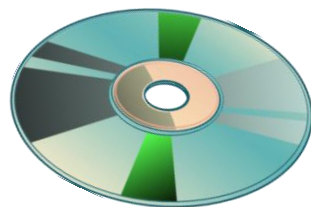
Axborot tashuvchi vositalar –
axborot saqlashga mo'ljallangan
istalgan moddiy ob'ekt.

Bir o'ylab ko'ring

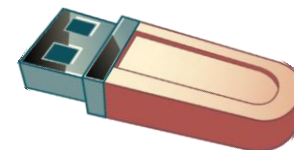
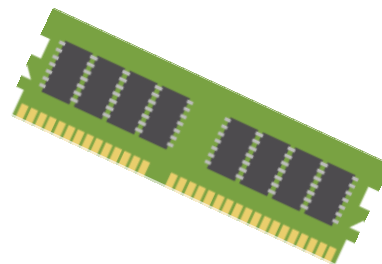
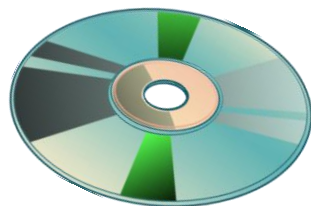
Topshiriq: Kompyuter va insonning ichki xotirasiga ta'alluqli qurilmalardan tashqarisini o'chiring.

Bir o'ylab ko'ring

Topshiriq: Kompyuterning tashqi va insonning xotirasiga ta'alluqli qurilmalardan tashqarisini o'chiring.

Bir o'ylab ko'ring

Topshiriq: Axborot tashuvchi bo'lmagan ob'yektlarni qayd eting.

Axborotni qabul qilish tartibi

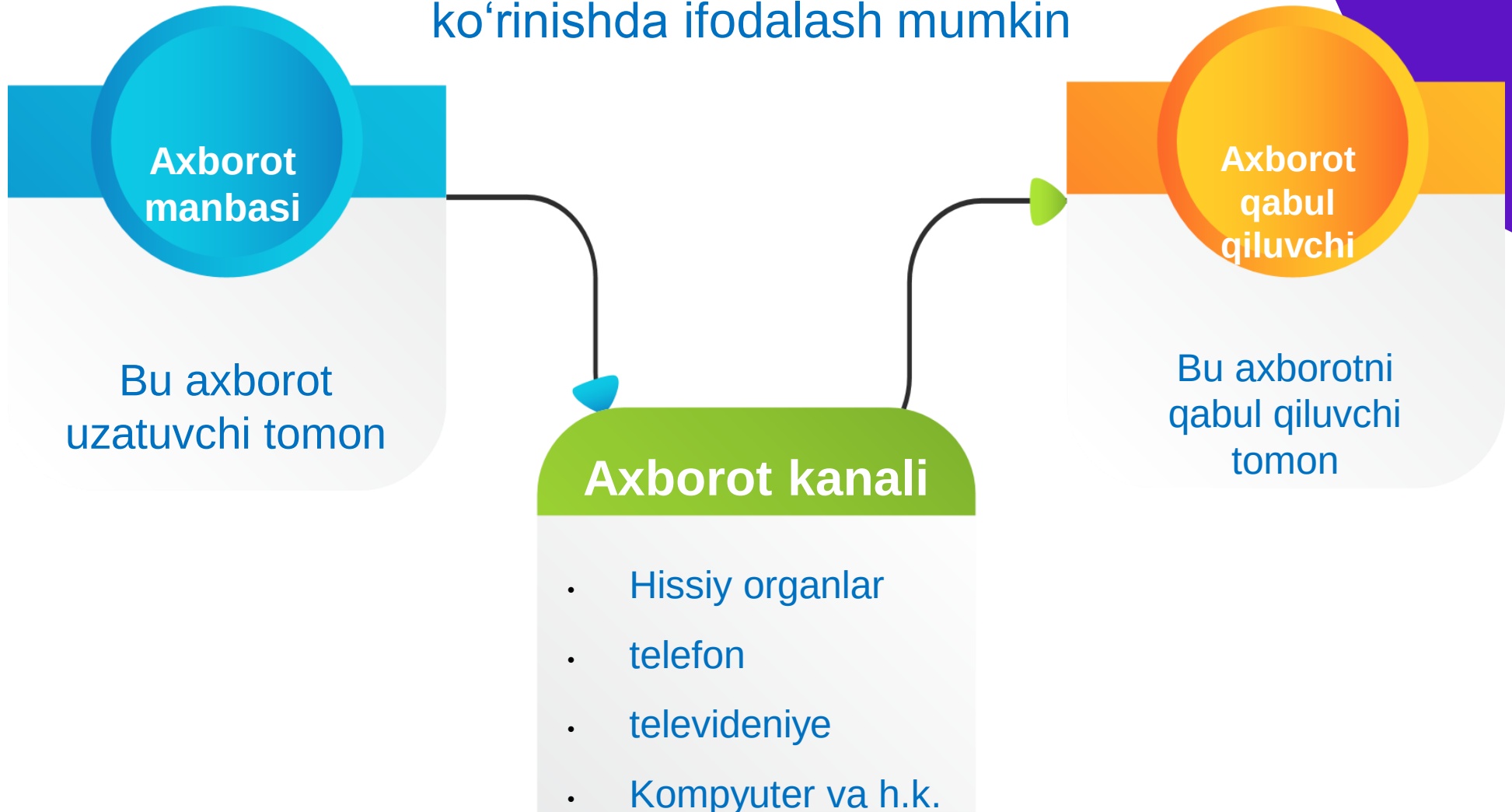

Insonlar bir-biri bilan muloqotda bo`lishadi, iltimoslar qilishadi, buyruqlar beriladi, hisobot almashinadi, kitob, maqolalar va reklama nashr qilishadi. Axborot qabul qilish kitobni o`qishda, teleko`rsatuvlarni ko`rishda yuz beradi.

Axborotni uzatish va qabul qilish tartibi

Axborot uzatishni sodda
ko'inishda ifodalash mumkin

Topshiriq:

Keling o'ylab ko'ramiz

Quyida keltirilgan manbalardan axborot uzatuvchi va qabul qiluvchilarni ajrating:

1

Manba

Qabul qiluvchi

1

2

2

Manba

Qabul qiluvchilar

3

Manbalar

Qabul qiluvchi

3

4

4

Manba-
Qabul
qiluvchi

Qabul
qiluvchi-
Manba

Axborot kanallari

Axborot kanallari **biologik** va **texnik** bo'lishi mumkin.

Inson hissiy organlari **biologik kanal** vazifasini bajaradi.
Signallar axborotni hissiy organlar orqali miyaga yetkazadi.

Texnik axborot kanallari:

- telefon;
- radio;
- Televideniye;
- Kompyuter tarmoqlari.

Axborotni uzatish tartibi

1-vaziyat: siz svetoforli boshqariladigan chorrahadan o'tyapsiz.

Bir tomonlama axborot uzatish

Axborotni uzatish tartibi

2-vaziyat: kompyuterda o'yin o'ynasangiz kompyuter bilan uzluksiz axborot almashasiz: o'yin qoidasini o'rganasiz, yuzaga kelgan holatni ko'rasiz, tahlil qilasiz va kompyuterga vaziyatni o'zgartirish uchun buyruq berasiz.

O'zaro axborot almashinuvi

Axborotni uzatish tartibi

3-vaziyat: butun oila a'zolari bilan teleko'rsatuv tomosha qilish.

Mazkur holatda nechta axborot manbasi va nechta qabul qiluvchi ishtirok etmoqda?

Axborotni uzatish tartibi

4-vaziyat: siz tarix fanidan referat tayyorlayapsiz.

Axborot uzatuvchi va qabul qiluvchini aniqlang?

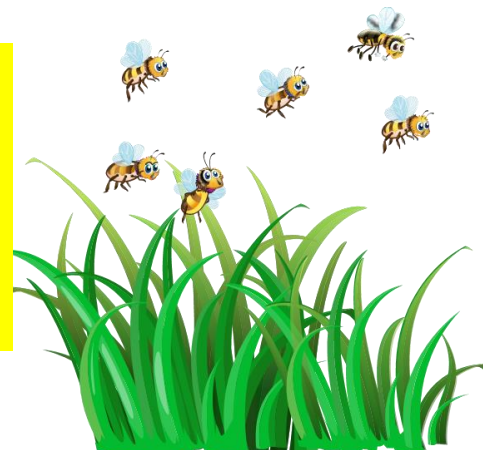
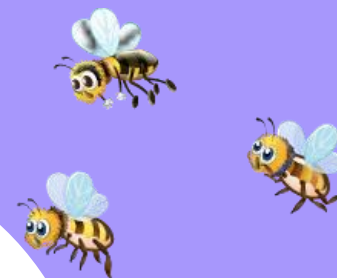
Tabiatda axborot almashinuvi

Tabiatda muntazam axborot almashinuvi yuz beradi:

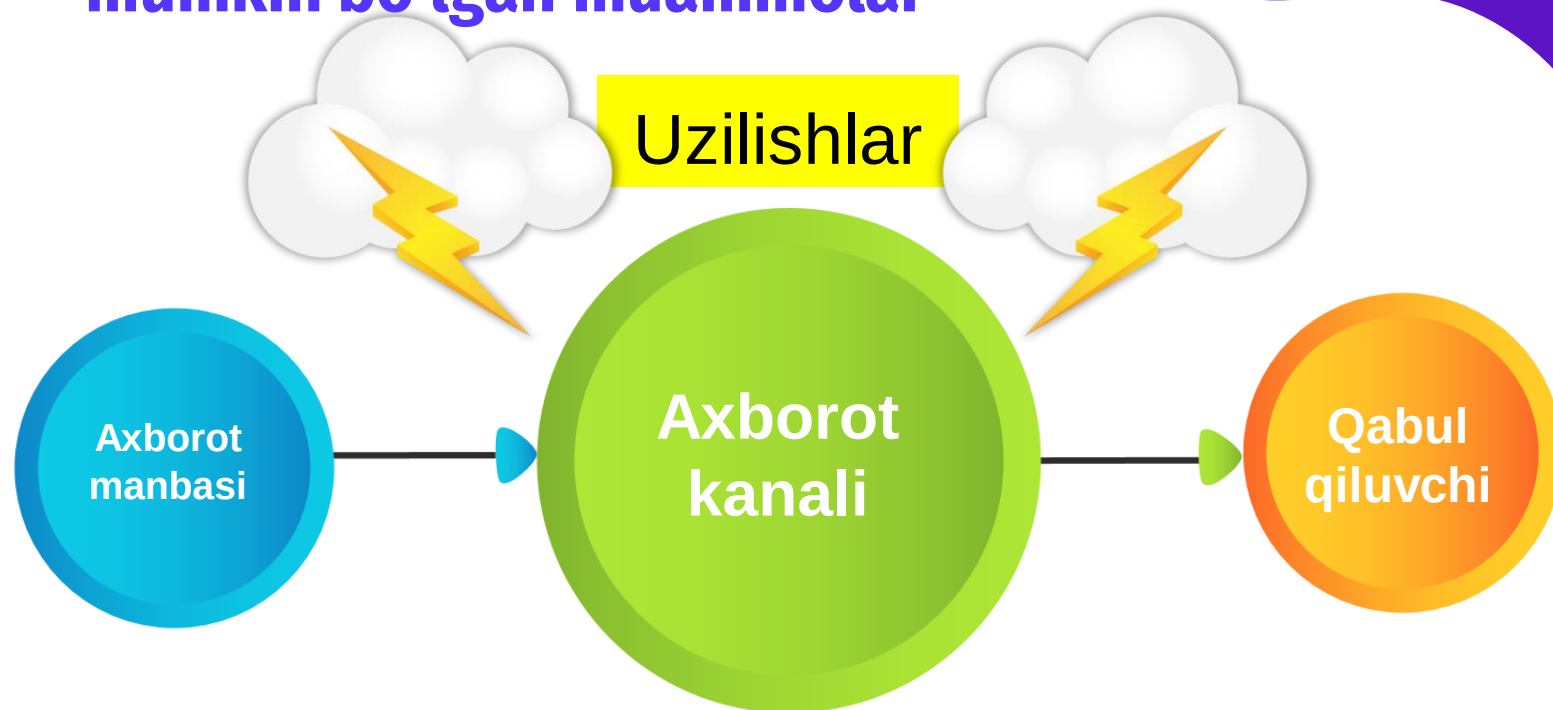
Quyoshdan taralayotgan nur orqali o'simliklar yorug'lik va issiqlikni qabul qiladi va shularni ta'sirida bahorda uyg'onadi, kuzda esa barglarini to'kadi.

Bahorda dala va tog' gullari ochilganda hid taraladi, asalarilar o'sha hidlar orqali gullarda yig'ilgan changlardan bol yig'ishadi. Gullarni, mevali daraxt va o'simlik dunyosini changlaydi.

Asalarilar oilasida axborot uzatishning o'ziga xos uslubi mavjud. Asal yig'ish imkoniyati bor joy topilganda, o'sha joyni topgan asalari oilasi joylashgan uya oldiga kelib o'ziga xos raqsga tushadi va shu tariqa axborot uzatadi.

Axborot uzatishda yuzaga kelishi mumkin bo'lgan muammolar

Yuzaga kelishi mumkin bo'lgan muammolar:

- Telefonda ovozning uzilib eshutilishi;
- Radio ishiga xalaqit qiluvchi shovqin;
- Televizorda suratlarning qotib qolishi yoki yaxshi ko'rinmasligi;
- Internetdagi uzilishlar.

Qayd etilgan muammolar natijasida uzatiladigan axborot uzilib qolishi yoki to'liq yetkazilmasligi mumkin.

Elektron pochta

Asrlar davomida bir-biridan ma'lum bir masofada istiqomat qiluvchi insonlar xat yozish orqali axborot almashishgan.

Xat – bir insonning ikkinchisiga jo'natgan yozma murojaati.

Elektron pochta:

Elektron pochta – kompyuter tarmoqlari orqali xabar almashinuvga mo'ljallangan tizim.

Internet yordamida istalgan foydalanuvchi o'zi uchun, tekin, elektron pochta manzili ochishi mumkin.

Elektron pochta manzili:

manzilegasi@server

Manzil sohibining shartli ismi

@
at

*ingliz tilida-
kuchukcha o'zbek
tilida*

Manzil ro'yxatdan o'tkazilgan
server yoki xizmat nomi

Elektron pochta

Elektron shakldagi xat matn, musiqa, video va rasmlardan iborat bo'lishi mumkin.

Eng asosiysi

- ✓ Inson muntazam axborot uzatish va qabul qilish jarayonida ishtirok etadi.
- ✓ Axborot uzatishni shartli ravishda quyidagicha izoh etish mumkin:
- ✓ Axborot manbasi ➤ Axborot kanali ➤ Qabul qiluvchi
- ✓ Telefon, radio, televideniye, telegraf, internet – zamonaviy axborot kanallari.
- ✓ Elektron pochta – kompyuter tarmoqlari orqali
- ✓ xabar almashinuvga mo`ljallangan tizim.

QIZIQARLI FAKT

“@” belgisining har xil davlatlarda nomlanishi:

“at”

“kuchuk”

“daraxtdagi
maymun”

“chig‘anoq”

“mushuk”

“cho‘chqa
dumi”

“fil xartumi”

“sichqoncha”